

IK WAS MIJN HANDEN IN ONSCHULD

Historische schets van het ontstaan van de
Gereformeerde Gemeente te Goes

Bekeringsweg van Johannes van Zweden
te Goes

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2003

INHOUD

Voorwoord

1. Korte historische schets van het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente te Goes, door H. M. Stoppelenburg, 's Gravenhage, februari 1951.
2. Uit het geestelijk leven van Johannes van Zweden
3. Overlijden van VAN ZWEDEN, door ds. Jan van Zweden

VOORWOORD

In 1994 gaf mijn broer, Johan Westerbeke, *Het leven en de brieven van Johannes van Zweden* uit, met de titel: RONDON HET ALTAAR. Uit dit boek is een korte bekeringschets van Joh. van Zweden overgenomen.

De titel van deze brochure luidt: *Ik was mijn handen in onschuld*. Deze titel is, evenals het voorgaande boekje, ontleend uit Psalm 26:6. *Ik was mijn handen in onschuld; en ga rondom Uw altaar, o Heere*.

Het is onbegrijpelijk dat David zegt: *Ik was mijn handen in onschuld*. Hoe kan een man, bij wie zoveel bloed aan zijn handen kleefde, zoiets zeggen? Hetzelfde kunnen wij ook zeggen van ieder kind van God en zeker van een ambtsdrager die zólang heeft voorgedaan. Een mens maakt al genoeg schuld, in het persoonlijk en kerkelijk leven. Hoeveel temeer een voorganger, van wie Jakobus zegt: *Wij struikelen allen in vele!*

Toch kon David met goed recht zeggen: *Ik was mijn handen in onschuld*. David ziet op de priesters die in het heiligdom dienen. De priesters waren verplicht, voordat ze het altaar bedienden, hun handen en voeten te wassen in het koperen wasvat wat bij de ingang van het heiligdom stond.

Dit toonde aan dat de Heere wilde dat de priesters rein moesten zijn om hun ambt te bedienen. Vanzelfsprekend ligt daar een diepere geestelijke betekenis in. En David heeft die ook verstaan. Het koperen wasvat was een type van de verzoening en reiniging door Christus. En in het bijzonder de reiniging door Zijn geest, toegepast in de ziel. Want de Heilige Geest wordt in de Bijbel praktisch altijd gesymboliseerd door water.

Nu kan de betekenis van de tekst wel duidelijk zijn. Iedere gelovige mag in het binnenste heiligdom gaan, ingewijd door het bloed van Christus. Hoe mag hij daar ingaan? Paulus zegt in Hebrëen 10:19-22: "Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, ... zo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water."

De gelovigen zijn in Christus zuiver, rein en volmaakt. Ze zijn zó volmaakt in Christus, niet alleen alsof zij alle gerechtigheid in eigen persoon voldaan hadden, maar veelmeer omdat zij een *Goddelijke* gerechtigheid deelachtig zijn in hun Hoofd Christus. Er staat in Johannes 3:2: "Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen, want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is." Kan er een grotere heerlijkheid en heiligheid bedacht worden? Christus gelijk te zijn! O onuitsprekelijk voorrecht, o onuitsprekelijk wonder! De eeuwigheid zal ertoe nodig zijn om de Gezegende des Vaders te aanbidden en te verheerlijken.

Christus is de Weg om tot de Vader te gaan. En Christus is de Weg waardoor de Vader tot een mens afdalt.

Vervolgens zegt Johannes: "En een iegelijk, die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is." Dit is de Evangelische heiligmaking.

De geestelijke betekenis van de tekst uit Psalm 26 is dus, gewassen, gereinigd en geheiligd te zijn in het bloed van Christus, en zó rondom het altaar te gaan. Het altaar is een type van Christus' Persoon, dus Zijn menselijke natuur met de Goddelijke verenigd.

Die omgang met Christus is het grootste voorrecht wat iemand op aarde te beurt kan vallen.

Deze omgang kende Johannes van Zweden en alleen daarom kon hij zeggen: *Ik was mijn handen in onschuld*. Volmaakt onschuldig in Christus, volmaakt rein in de Zoon van God; o onuitsprekelijk voorrecht!

De nagelaten brieven geven een bewijs dat van Zweden deze verborgenheid kende. En hoe meer deze verborgenheid geopenbaard wordt, hoe meer een kind van God zijn eigen diep verdorven, goddeloze aard en natuur ook leert kennen en als een zware last mee moet torsen. Als hij daarop ziet, en als hij op zijn afmakingen en zonden ziet, - en zeker wanneer iemand ambtsdrager is in Gods kerk, - dan kan hij niet zeggen: *Ik was mijn handen in onschuld*. Dan moet hij zeggen: ik ben verdrongen, tot over mijn oren in persoonlijke en ambtelijke schuld. Maar in Christus Jezus zijn Gods kinderen zó rein, zó heilig en zó volmaakt, als Hijzelf is.

En hierom zullen zij hun kroon neerleggen aan de voeten van het Lam Gods, uitroepende met de 24 ouderlingen: *Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de dankzegging tot in eeuwigheid. Amen.*

Ik hoop dat de nagelaten brieven tot zegen mogen zijn, tot bekering en lering, onderwijs en troost, om Christus' wil.

Middelburg, juli 2003.

Willem Westerbeke.

1. Korte historische schets van het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente te Goes

door

H. M. Stoppelenburg, 's Gravenhage, februari 1951

TOEN de Afscheiding in 1834 eenmaal een feit geworden was, sloten zich weldra meerdere predikanten hierbij aan o.a. Ds. Huibert Jacobus Budding, die van 1834-1836 Hervormd predikant te Biggekerke was.

Al spoedig ging deze in verschillende samenkomsten op Walcheren, Tholen en Zuid-Beveland voor en stichtte hij Afscheiden gemeenten. Zo ook te Goes, waar op 16 September 1836 een kerkenraad gekozen werd, die op 18 September daaraanvolgend in een samenkomst te Oudelande door hem werd bevestigd. In 1837 werd Ds. Budding leraar voor alle Zeeuwse gemeenten en vestigde hij zich metterwoon te Goes.

Inmiddels was echter het Koninklijk Besluit betreffende de aanvraag om de z.g. "vrijheid" afgekondigd, waar Ds. Budding tegen was, maar een deel van de kerkenraad te Goes ' voor. Het gevolg was, dat de gemeente verdeeld werd in een Afscheiden gemeente en een "Gemeente van Ds. Budding". Ds. Budding heeft wegens niet-betaling van boeten, verschuldigd wegens het houden van z.g. ongeoorloofde godsdienstoefeningen, verschillende malen gevangen gezeten.

De kerkenraad van zijn gemeente vroeg toen eens aan Pieter van Dijke te Sint Philipsland, die omstreeks die tijd was gaan oefenen, of deze ook niet voor hen wilde voorgaan, aan welk verzoek deze gehoor gaf. Zo trad Van Dijke op 13 Maart 1842 voor het eerst te Goes op in een schuur in de Wijngaardstraat, waar de gemeente van Ds. Budding bijeen placht te komen. Voor deze "ongeorloofde" godsdienstoefening kreeg Van Dijke natuurlijk ook een proces verbaal en de Rechtbank te Goes veroordeelde hem deswege tot f 300.boete.

Naar aanleiding van deze boete richtte Van Dijke zich toen met een uitvoerig rekwest tot Koning Willem II, waarin hij om kwijtschelding daarvan verzocht en tevens de Koning wees op de taak van de overheid om de uitoefening van de Gereformeerde godsdienst te beschermen.

In het advies dat de Procureur-Generaal bij het Provinciaal Gerechtshof in Zeeland te Middelburg aan de Minister van justitie over dat rekwest gaf komt o.a. het volgende over de hier voren genoemde samenkomst voor:

"Moetende ik nopens het laatstgenoemde punt (n.l. de gevangenneming van Ds. Budding St.) in het bijzonder alleen nog aanmerken, dat het juist bij die gelegenheid is geweest, dat hij P. van Dijke op 13 Maart j.l., drie dagen nadat H. J. Budding c.s. in gijzeling was gesteld, de bestuurder der bijeenkomst te Goes was; hij en zijne volgelingen door hunne handelwijze eene zoodanige volksoploop hebben veroorzaakt, dat de doortogt langs de straat, waarin de schuur hunner vergaderingen staat, schier meermalen gedurende dien dag belemmerd werd en daarbij allerlei ergerlijke tooneelen hebben plaats gehad, waartoe de overdreven godsdienstijver van de eene zijde en ongepaste spotlust van den anderen kant aanleiding gaven".

Verder heeft gedurende de tijd van Ds. Buddings gijzeling ook Ds. L. G. C. Ledeboer, die als Hervormd predikant te Benthuizen was afgezet, enige malen voor Buddings gemeente gepreekt, wat hem eveneens zware boeten kostte.

In 1844 verzoende Ds. Budding zich echter weer met de Afscheidenen en werd daarop predikant te Groningen, waarna hij van 1848-1851 in Noord-Amerika vertoefde. Na zijn terugkomst werd hij rondreizend leraar doch keerde in 1852 wederom naar Zeeland terug. Aanvankelijk preekte hij toen op de Hofstede De Palmboom van Ds.

Daniël Bakker te 's-Gravenpolder, doch al spoedig ging hij weer in zijn eigen gemeente te Goes voor.

Na 1860 week hij langzamerhand op verschillende punten van de Gereformeerde leer af. Zo verwierp hij o.a. de DrieEenheidsleer en de Heidelbergse Catechismus; hij was en bleef echter een voorstander van de Psalmen van Datheen en een fel tegenstander van assureren en vaccineren.

Zijn gemeente te Goes, benevens verschillende afdelingen, zijn na zijn dood (op 10 November 1870 overleed hij op 60-jarige leeftijd), blijven voort bestaan en zijn thans de Vrij Evangelische gemeenten op Zuid-Beveland.

Er waren echter ook verschillende leden, die Ds. Budding op de hem ingeslagen weg niet wilden volgen. Wat deze schapen zonder herder besloten, wordt vermeld in een handschrift, aanwezig in het archief van de Gereformeerde Kerk te Goes.

Dit begint met de mededeling, dat "tot nadere bijeenverzameling, verbinding en regeling onder de verstrooide leden der Geref. Kerk te Kattendijke en omstreken en in de stad Goes, alvorens er door enige van die leden begeerd was den dood des Heeren onder hun midden te verkondigen en den doop aan hunne kinders te laten toedienen, op Zondag 13 November 1864 door de meerderheid der leden Ds. Bastiaan Sterkenburg te Giessendam werd gekozen, om hem te verzoeken in dezen raad en bestuur te willen geven".

Ds. Sterkenburg (geb. 1809; overleden 1900) was predikant der Kruisgemeenten 'te Giessendam, Oosterland en Haarlem geweest. In 1851 was hij afgezet en noemde zich toen "predikant volgens Markus 16 vers 15-16". Hij bediende achtereenvolgens vrije gemeenten te Giessendam, Amerongen en Kinderdijk. Hij bevestigde later Dans H. Stam te Capelle aan den IJssel in het leraarsambt en is met deze de geestelijke vader van de tegenwoordige z.g. "Stammiaanse" gemeenten.

Door de voorganger, Cornelis Dominicus, werd aan Ds. Sterkenburg geschreven en hoewel er eerst veel bezwaren waren, preekte deze toch op 7 December 1864 bij Dominicus in een houten loods, die men de "Tente der Samenkomst" noemde en welke van binnen geheel rood geschilderd was.

De aanwezigen werden verzocht de volgende avond weer present te willen zijn, teneinde orde op zaken te stellen en ambtsdragers te verkiezen. Op die 8e December waren ruim 20 leden opgekomen. De vergadering stond onder leiding van Ds. Sterkenburg, die na de gebruikelijke opening de artikelen 27-32 der Ned. Geloofsbelijdenis voorlas en aan de aanwezigen vroeg of zij begeerden in die weg en op die grondslag zich aan elkaar te verbinden. Allen antwoordden toestemmend.

Ds. Sterkenburg stelde verder voor om Cornelis Dominicus te bevestigen als oefenaar, catechiseermeester en ziekenbezoeker, wat door allen werd goedgevonden. Ook Dominicus bewilligde hierin. Vervolgens werden 2 ouderlingen en 2 diakenen gekozen, die op 29 Januari 1865 door Ds. Sterkenburg in hun ambt bevestigd werden.

Bij deze bevestiging legde hij er de nadruk op, dat het niet de bedoeling was een bijzonder kerkgenootschap op te richten. Ook bevestigde hij hen niet alleen in deze "Tente van Samenkomste", maar voor allen in deze omgeving, die geen kerkelijk genootschap wisten te kiezen, maar toch wensten te volharden bij de leer der Gereformeerde vaders, vervat in onze belijdenis.

Later preekte er Ds. M. Keulemans, predikant van de Kruisgemeente te Middelburg en destijds aangesloten bij de groep Kruisgemeenten van Ds. Cornelis van den Oever te Rotterdam.

In het najaar van 1865 sloot Ds. Keulemans en zijn gemeente zich weer bij de Geref. Kerk onder het Kruis aan en wilde toen niet meer in de "Tente" voorgaan. Hij gaf de broeders in overweging "om met het volk des Heeren, dat op dezelfde grondslag stond, te verenigen en niet apart te blijven staan. De meerderheid besloot hieraan te voldoen, onttrok zich dus aan de "Tente" en constitueerde in 1866 de „Gereformeerde Gemeente onder het Kruis" te Goes, welke in de Magdalenastraat een kerkje in gebruik nam (thans Kledingmagazijn Hollestelle).

Van 1867-1869 werd deze Kruisgemeente bediend door Ds. Johan Willem van den Broek (geb. 1820; overl. 1880), die in 1867 als kandidaat was toegelaten en in 1869 een beroep van de Kruisgemeente te Enkhuizen aannam. Bij de hereniging van 1869 n.l. van de Afgescheiden gemeenten met de Geref. Kerk onder het Kruis tot Chr. Gereformeerde Kerk, was hij de enige predikant van de Kruiskerk, die daar niet mee akkoord ging, maar zelfstandig als zodanig bleef voortleven.

Ook de Geref. Gemeente onder het Kruis te Goes besloot in juni 1869 zich met de plaatselijke Chr. Afgescheiden gemeente te verenigen.

Maar verscheidene broeders schijnen zich op de duur toch niet in de Chr. Gereformeerde Kerk te hebben thuis gevoeld en kwamen in de loop van 1871 samen in de schuur van een zekere N. Remijn, waarschijnlijk versterkt door enigen uit het overgebleven deel van de "Tente" en andere verstrooiden.

In een schrijven aan Burgemeester en Wethouders van Goes deelde deze Remijn mede "met deze oefeningen der Gereformeerde godsdienst, evangelisatie te bevorderen".

Men schijnt echter toen reeds de naam "Gereformeerde Gemeente" te hebben aangenomen, want op 4 Augustus 1871 kon men in de "Nieuwe Goesche Courant" lezen:

"De Heer van Smalen van Valkenburg, die Zondag alhier is opgetreden in de Gereformeerde Gemeente, is bij die gemeente beroepen, welk beroep hij aangenomen heeft".

Deze oefenaar, Daniël Boeser van Smalen (geb. 1830; overl. 1922), was voordien oefenaar bij de Kruisgemeente te Valkenburg (Z. H.) geweest. Na zijn komst werd al spoedig een kerkje op de Matth. Smallegangebuurt (thans woonhuizen) in gebruik genomen. Op 30 Augustus 1874 werd hij door Ds. N. Wedemeijer, predikant van een zelfstandige Oud Geref. gemeente te 's-Gravenhage, in het leraarsambt bevestigd. Tevoren had Ds. Wedemeijer op 28 Augustus de kerkenraad en de leden bevestigd met een predikatie uit Romeinen 8 vers 31b: "Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn".

Men kan dus wel aannemen, dat de Gereformeerde Gemeente van Goes op 28 Augustus 1874 wettig geïnstitueerd werd.

In Maart 1875 vertrok Ds. van Smalen naar de Vrije Geref. Gemeente te Amersfoort en werd opgevolgd door Diedericus Wijting (geb. 1844; overl. 1892), die in juni 1876 tot de gemeente overkwam. Hij was voordien oefenaar bij de Kruisgemeente te Lisse geweest, welke gemeente zich ook niet had aangesloten bij de hereniging in 1869.

Onder oefenaar Wijting ontstond nu weldra toenadering tot en aansluiting bij de "Ledeboeriaanse" gemeenten onder Ds. Pieter van Dijke. Op 14 September 1877 berichtte de "Nieuwe Goesche Courant"

"Ds. P. van Dijke heeft in de vorige week het kerkbestuur van de Gereformeerde Gemeente (Matth. Smallegangebuurt) in zijn ambt bevestigd met een predikatie n.a.v. Mattheüs 5 vers 13: "Gij zijt het zout der aarde".

Nadat Ds. Van Dijke sinds Augustus 1882 niet meer in staat was om te preken, was de gemeente dus zonder bediening der Sacramenten. Daar het zich liet aanzien, dat Ds.

Van Dijke wel niet meer van zijn ziekbed zou opstaan, besloot de gemeente haar voorganger Wijting als predikant te beroepen, hetwelk deze aannam.

Op 6 Maart 1883 werd hij vervolgens in het leraarsambt bevestigd door Ds. P. Los, predikant van een zelfstandige Geref. Gemeente te Leiden.

De Algemene Vergadering der "Ledeboeriaanse- gemeenten, welke na de dood van Ds. Van Dijke (3 Maart 1883) bijeenkwam, beriep echter de oefenaar David Janse te Middelburg tot predikant der gemeenten, hetwelk deze aannam.

Een en ander werd de oorzaak, dat de Gereformeerde Gemeente te Goes buiten het verband der "Ledeboeriaanse-gemeenten" onder Ds. D. Janse kwam te staan en weer zelfstandig werd.

In April 1888 vertrok Ds. Wijting naar de Dordts Geref. Gemeente te Kampen en werd hetzelfde jaar nog opgevolgd door Ds. Cornelis Groeneweg, (geb. 1838; over]. 1921), voordien predikant bij de Vrije Geref. Gemeenten te Zwartsluis en Strijen en daarna rondreizend predikant. Op 16 September 1888 werd hij bevestigd door Ds. P. H. Maakenschijn van Brielle. Onder Ds. Groeneweg werd het oude kerkje op de Matth. Smallegangebuurt verlaten en het tegenwoordige kerkgebouw aan de J. A. van der Goeskade (Tussen de Twee Poorten) op 21 April 1889 plechtig in gebruik genomen, bij welke gelegenheid Ds. Groeneweg een predikatie hield n.a.v. 1 Koningen 8 vers 28-30. In januari 1892 zag de kerkenraad zich echter helaas genoodzaakt deze voorganger af te zetten wegens zekere uitingen in zijn privé-leven.

Na het vertrek van Ds. Groeneweg is de gemeente nog in contact geweest met de Kerken der Doleantie en zijn enige predikanten van die formatie voor haar opgetreden. Tot aansluiting is het echter niet gekomen, voornamelijk door tegenwerking van de plaatselijke Chr. Geref. Kerk.

Al spoedig werd de vacante predikantsplaats weer bezet door de overkomst van Ds. Pieter Hendrik Maakenschijn (geb. 1839; overl. 1906), die predikant van de Vrije Geref. Gemeente te Brielle en later oefenaar in de Geref. Kerken was geweest. Op 23 Oktober 1892 deed hij zijn intrede, na door evangelist Van Hoonte te zijn bevestigd. In Maart 1901 verkreeg hij op zijn verzoek eervol emeritaat wegens voortdurende ongesteldheid. In de toen ontstane predikantsvacature werden verschillende beroepen uitgebracht, doch alle tevergeefs. De gemeente besloot toen zich weer aan te sluiten bij de "Ledeboeriaanse-gemeenten" (destijds onder Ds. L. Boone en Ds. J. R. van Oordt) en deed deswege een verzoek tot wederopname in dat verband, welke classicale vergadering van 18 April 1905 te Middelburg op dat verzoek gunstig beschikte. Een daarna uitgebracht beroep op Ds. Hendrikus Roelofsen (geb. 1854; overl. 1930), predikant van de Kruisgemeente te Opheusden, werd door deze aangenomen, waarmede deze predikant overging tot de "Ledeboeriaanse" gemeenten. Op 25 Juni 1905 deed hij zijn intrede, na door Ds. J. R. van Oordt van Terneuzen te zijn bevestigd.

Gedurende diens ambtsperiode kwamen de Gereformeerde Gemeenten in Nederland in 1907 tot openbaring (door samensmelting van de "Ledeboeriaanse-gemeenten" met de Geref. Gemeenten onder het Kruis) en waarvan de gemeente te Goes sindsdien deel uitmaakt.

Nadat Ds. Roelofsen in September 1909 een beroep naar Bruinisse had aangenomen, verkreeg de gemeente in 1916 weer een predikant door de komst van Ds. Jozias Fraanje (geb. 1878; overl. 1949) te Rotterdam, die op 9 April 1916 zijn intrede deed na

bevestiging door Ds. G. H. Kersten van Yerseke. Van 1908-1912 had Fraanje de gemeente trouwens reeds als oefenaar gediend.

In September 1918 vertrok Ds. Fraanje naar Barneveld en sindsdien is de gemeente tot op heden vacant gebleven, niettegenstaande in de loop der jaren menig beroep werd uitgebracht.

Zij telt thans ongeveer 500 zielen, waaronder leden, woonachtig in Kloetinge, Wilhelminadorp, 's-Heer Hendrikskinderen en 's-Heer Arendskerke (dorp).

In 1947 werd onder haar auspiciën een school voor Lager Onderwijs geopend.

Omstreeks 1868 had de toenmalige Kruisgemeente te Goes een afdeling gesticht te HOEDEKENSKERKE welke daar ook een eigen kerkje had. Toen nu in 1869 tot hereniging tussen Afgescheidenen en Kruiskerk was besloten, streefde ook de Afgescheiden gemeente te Baarland naar vereniging met de Kruisgezinden te Hoedekenskerke. Er werden onderhandelingen gevoerd, maar het resultaat was, dat de Kruisgemeente van vereniging afzag.

Al spoedig sloot zij zich toen aan bij de "Ledeboeriaanse-gemeenten" onder Ds. P. van Dijke. Bij Koninklijk Besluit van 24 Maart 1879 werd de gemeente als Gereformeerde Gemeente erkend.

Sinds 1907 maakt zij uiteraard deel uit van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en telt thans ruim 200 zielen. De gemeente heeft zich tot op heden nog nooit in het bezit van een eigen predikant mogen verheugen. Onder haar ressorteren leden, woonachtig te Baarland en Oudelande.

In de loop der jaren hadden zich ook velen uit WOLFAARTSDIJK bij de Geref. Gemeente te Goes aangesloten. Uiteindelijk kon daar toen op 2 Mei 1912 een Gereformeerde Gemeente worden geïnstitueerd, welke thans 400 zielen telt en sinds 1930 een eigen school voor Lager Onderwijs heeft.

Ook deze gemeente heeft tot op heden nog nimmer een eigen herder en leraar gehad. Onder haar ressorteren leden, woonachtig in Oud Sabbinge.

Dan waren er verder nog velen in BIEZELINGE woonachtig die zich in de loop der tijden bij de Geref. Gemeente te Goes gevoegd hadden. En op 26 April 1927 kon ook daar tot institueren van een Gereformeerde Gemeente worden overgegaan. Deze gemeente telt thans 300 zielen en heeft eveneens nog nooit een eigen predikant gehad. Onder haar ressorteren leden, woonachtig in Kapelle en Schore. Vermeldenswaard is nog, dat Ds. P. van Dijke destijds veel op het gehucht Eversdijk onder Biezelinghe heeft gepreekt in de wagenshuur van Johannes Kloosterman en de timmermanswerkplaats van Cornelis Steenblok. Tot vorming van een gemeente is het echter nooit gekomen.

Wel was voor deze kring toendertijd een ouderling aangesteld, n.l. Cornelis van Zweden uit Kapelle, die mede aan de handoplegging van Ds. P. van Dijke te Sint Philipsland in 1851 heeft deelgenomen.

Tenslotte is onze wens, dat de Heere de gemeente van Ter Goes en de uit haar voortgekomen gemeenten in Zijn lankmoedigheid nog lang moge bewaren tot eer van Zijn Naam. En zolang zij gebouwd zijn op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste hoeksteen is, dan zullen zij blijven bestaan, wat stormen er ook mogen woeden, juist omdat zij gebouwd zijn op dat enige ware fundament, waarvan Ds. Ledeboer eens dichtte:

*U Jezus zij al ons vertrouwen,
Gij zijt de Rots waarop wij bouwen,
U Jezus is ons hart verpand.
Gij zult ons nooit begeven Heere!
Gij staat ons bij, Uw naam ter eere,
En brengt ons in het Vaderland.
Genade zal daar triumferen,
't Knielt alles voor de Heer' der Heeren,
Voor 't Lam, de Leeuw uit Juda's stam,
Die op de wolken zal verschijnen,
Als al wat groot is zal verdwijnen,
Die als een Knecht op aarde kwam.*

2. Uit het geestelijk leven van Johannes van Zweden

De ouders van Joh. van Zweden waren Jan van Zweden en Maria Dagevos. Hun zoon Johannes werd op 21 februari 1863 geboren. Na zijn huwelijk werden zes kinderen geboren. Dit waren Jannetje, Jan, Cornelis, Johanna, Digna en Cornelia.

Op 17 jarige leeftijd werd Johannes krachtdadig bekeerd. Hij werd vanaf 1903 enkele keren voor diaken of ouderling gekozen, maar kon dit niet aannemen. In 1914 werd hij opnieuw voor diaken gekozen en heeft het toen aangenomen.

In 1919 is hij ouderling geworden. In dit ambt is hij tot zijn overlijden op 6 februari 1953 werkzaam geweest.

Bekering en roeping tot ouderling, door hemzelf beschreven.

Daar ik u, geliefde kinderen, geen tijdelijk goed zal kunnen nalaten, wil ik u meedelen hoe de Heere in ontfermingen op mij heeft willen neerzien. Mocht hij mij bij vernieuwing er bij willen bepalen wat Zijn hand gewerkt heeft. Het mocht de laatste brief eens zijn.

Mijn eerste geheugen over geestelijke dingen, bepaalt mij bij iets wat gebeurde toen ik zes of zeven jaar geweest zal zijn.

Ik was aan het spelen met wat vrienden die de Naam des Heeren vloekten. Ik zei ook wel te durven vloeken; maar op het uitspreken daarvan werd ik dadelijk voor het oordeel Gods geplaatst, dat als ik zo had moeten sterven ik voor eeuwig verloren zou zijn gegaan.

Ik kreeg toen enige indrukken van Gods goedheid. Deze bleven mij veel bij, tot ik op mijn twaalfde jaar sterke indrukken kreeg over de grote eeuwigheid. Dit dreef mij bij tijden wel eens in het verborgen op mijn knieën. Dan beloofde ik het beter te zullen maken.

Wat is de arme mens die door de werken der wet behouden wil worden. Ik wist niet dat ik zo'n goddeloos hart had. Dat maakte al mijn beloften tot niets en ik ging toch de wereld in. Toen ik zeventien jaar was, behaagde het de Heere mij een haak in de neus te leggen en het was: "Tot hiertoe en niet verder."

De Heere kwam het vierde gebod met onuitwisbaar schrift in mijn hart te drukken en ik las dit toen zoals ik het nog nooit gelezen had.

Ik zag mij hieraan zo schuldig, dat er geen ontkomen meer aan was. Toen zag ik mijn hoge schuld en de rechtvaardige eis, die de Heere als Schepper op mij had en ik begon met een gebroken geklank te bidden, of de Heere lankmoedig over mij wilde zijn en ik zou alles eerlijk betalen.

Mijn eerste gebed werd Psalm 25 vers 2:

*Heer! wijs mij toch Uwe wegen,
Die Gij wilt dat ik zal gaan.*

Maar ik wist niet wat het was, handel te drijven op de markt van vrije genade en ik kwam steeds meer in verlegenheid.

Ik bemerkte dat ik minder zonden deed, maar groter zondaar werd. De satan wilde mij ook graag in zijn dienst houden en ik werd dikwijls aangezet om alles maar op te geven.

Ik zou het ook zeker gedaan hebben, zo de Heere de brug niet opgehaald had. Maar daar zag ik toen nog niets van.

Wat heb ik toen vaak de verborgen ondersteuning des Heeren mogen ondervinden. De Heere achtervolgde mij en dreef mij uit alle schuilhoeken, omdat ik deed zoals Adam reeds gedaan had.

Ik kreeg mijn naaktheid te zien en verborg mij, maar de Heere wilde mij uit het vuur rukken.

Ik kwam daarna met een meisje uit Kloetinge in aanraking.

Toen viel ik opnieuw in de ellende, daar Gods dag toen ook al misbruikt werd. Wat heb ik toen bange dagen doorleefd, want ik moest kiezen, of God of de wereld. Die twee kunnen niet samen gaan. O, wat bad ik de hele week door of God mij vrijmoedigheid wilde schenken, om het haar aan te zeggen, dat ik niet langer op Gods dag met zo een verkering kon doorgaan.

Ik hield het zo lang vol, tot de Heere mij te sterk werd, waarna ik dit haar openlijk vertelde. Maar ik ontdekte dat zij evenveel vermocht op mij, als Eva op Adam en bezweek tot tweemaal toe voor haar tranen.

O, wat had ik het daarop bang! Ik was nauwelijks buiten of ik brak in tranen uit, want ik deed net als Petrus. Hoeveel gebeden en verzuchtingen ik in die week heb opgezonden, is de Heere bekend. Maar als álles er aan moet, dan worden we gewaar met hoeveel banden we gebonden zijn.

De daarop volgende zondag liep ik weer naar haar toe, want ik had het beloofd, en ik zond vele gebeden op of de Heere mij deze keer wilde helpen om Hem niet te verloochenen. De Heere liet Zich verbidden.

Ik mocht toen de keuze doen liever te sterven dan langer de zonde aan de hand te houden, want dit werd mij hoe langer hoe meer de dood.

Haar smeken en haar tranen konden mij nu niet meer doen terug komen. Gods wakend oog bewaarde mij om te bezwijken.

O, wat heb ik gejubeld, toen ik naar huis ging, omdat de Heere mij ondersteund had om niet voor haar verzoeking te bezwijken.

Hoewel ik weinig van de Heere kende, de keus was echter gedaan. Het was in mijn ziel, dat ik de Heere maar mocht dienen, al was er geen hemel tot beloning en geen hel tot straf.

Toen werd het sabbat voor mij en ging naar 's-Gravenpolder om ds. D. Bakker te horen.

O, wat zag ik die man als een engel Gods aan. Die ging mij zeggen hoe het bij mij toeging, hoewel ik mijzelf aan niemand durfde te openbaren, want zo'n mens als ik, was er geen tweede.

Kwam ik in de kerk, alle mensen konden behouden worden, behalve ik. Toen heb ik ook geleerd Psalm 142 vers 4: (Berijming 1773)

*'k Wou vluchten, maar kon nergens heen,
Zodat mijn dood voorhanden scheen,
En alle hoop mij gans ontviel,
Daar niemand zorgde voor mijn ziel.*

Ik mocht toen echter ondervinden dat de Heere mij met goedertierenheid kwam te trekken. Maar omdat ik toen onder Gods volk kwam, kreeg ik eerst recht te zien dat ik alles miste, want Jezus kende ik niet en Die moest toch mijn Zaligmaker wezen.

Ik had mezelf gekleed zoals Adam in het paradijs deed, maar daar was ik nog niet geweest. De Heere bracht mij daar echter en begon mij als Adam meer en meer te ontkleden.

O, wat is de genoemde leraar veel gebruikt om mij uit satans strikken te verlossen. Wat was het toen zoet, als op de daken gepredikt werd, wat in het verborgen geschiedde.

Hoeveel tranen van eigenliefde ik toen geschreid heb, is de Heere volmaakt bekend, maar Zijn raad zal bestaan.

Toen ik op een zondag eens veel bemoediging kreeg onder het preken en ook onder het verkeer van Gods volk, toen ik dat volk gelukkig en mezelf ongelukkig zag, kreeg ik, toen ik naar huis ging, de Heere heilig te dwingen om mij te openbaren of er nog een middel was om de straf te ontgaan en wederom tot genade te komen.

De Heere wilde mij verhoren, want toen ik zo wenende en kermende over de weg ging, werd de weg en de mogelijkheid om zalig te worden in mijn ziel ontsloten met deze woorden: "... wie gelooft, zal niet haasten."

Dit was de eerste Godsspraak in mijn ziel en bracht verandering in mijn gebedsleven. Echter, de weg om daartoe te komen was voor mij inwendig nog onbekend.

Nu begon ik op een meer evangelische wijze op God aan te werken, maar dat ik eerst sterven moest om te leven, daar was ik totaal blind voor.

Maar, wat Hij eens besluit tot Zijn eer, zal zonder hindering voortgaan.

Ik kwam de Heere slechts arbeid en moeite te maken met mijn zonden. Hoe dikwijls besloot ik om het maar op te geven, daar de Heere mijn kooppeld niet gebruiken kon. Maar ik moest het steeds weer opnemen, want de zonde was mij de dood geworden en buiten Christus kon ik God niet ontmoeten en Die kende ik niet.

Hoewel de Heere mij bij ogenblikken Zijn verborgen ondersteuning en een vertroostende of een bemoedigende belofte schonk, het viel mij alles steeds door de hand, want het was Jezus niet.

De Heere kwam mij uit al mijn valse rust uit te drijven en ik moest mijn leven verliezen.

Op een zekere tijd dacht ik zo gewillig te zijn om gezaligd te worden, en als de Heere nu ook zo gewillig was, dan zou het zeker gebeuren.

Ik besloot, onder een vloed van tranen, mij neer te leggen en niet op te staan voor die weldaad aan mij geschonken was. Maar wat een dwaas was ik, door niet te zien dat ik mezelf bediende en dat het allemaal tranen van eigenliefde waren die ik schreide. Ik stond boos op van die plaats, de schuld op God leggende indien ik verloren moest gaan, daar ik toch zo gewillig was.

Maar ik was even van die plaats weg, of de Heere deed mij zien, dat al mijn tranen, gebeden en werkzaamheden, slechts vijandschap was tegen de weg van vrije genade en dat ik zalig wilde worden buiten de Heere Jezus om.

O, wat werd het mij daar een wonder dat de Heere mij niet met de bezem des verderfs kwam weg te vegen. Ik kreeg te walgen van mijn eigengerechtigheden, die een stank waren voor een heilig God.

Toen kregen mijn wettische werken een doodsteek en kreeg ik een Borg nodig voor mijn schuld. Gedurig kwam ik mijn onvolmaakte gebeden op te zenden en mocht mijn schulden en zonden Hem belijden. Die ze laten en belijden, zal barmhartigheid geschieden, maar ik was mijn zondig hart niet kwijt.

O, wat heb ik toen met de dichter uitgeroepen:

Geef mij Jezus, of ik sterf.

Buiten Jezus is geen leven,

Maar een eeuwige zielsverderf.

Ik was als het schip waar Paulus op was, mijn ziel werd her- en derwaarts geslingerd, maar het achterschip moest stuk.

Het gebeurde op een morgen vroeg, toen ik de koeien van mijn ouders ging melken, dat ik in zielsweeën verkeerde. (De uren 's morgens vroeg zijn de beste). Ik werd ingeleid in Lukas 15, bij de verloren zoon. Hoe ik in het paradijs alles had opgeëist, maar alles met de verloren zoon in geestelijke hoererij heb doorgebracht. Dat ik van de zwijnendraf begeerd had, maar dat er niemand was die me dit gaf; want de zonde was me de dood geworden en zo een kan de wereld niet meer gebruiken.

Ik kreeg te zien, hoe ik vrijwillig van God afgevalen en de satan toegevalen was; het beeld Gods verloren en dat van de satan in de plaats gekregen. Ik kreeg te zien wie ik geweest was in de staat der rechtheid en wie ik nu door eigen schuld en zonde geworden ben.

Daar stond ik, Gods beeld kwijt, Zijn gunst kwijt, Zijn gemeenschap kwijt. De zonden kwamen mij als slagorden voor, van mijn geboorte tot het ogenblik dat ik leefde. Een zonderegister van de aarde tot de hemel en niets dan schuld, die betaald moest worden. "Eigen schuld" zal een mondstopper zijn in het oordeel.

Toen werd ik van het paradijs naar Golgotha geleid en zag Christus daar hangen, aan het vloekhout des kruises, beladen met de vloek van Zijn uitverkoren volk. Ik kreeg te zien hoe Hij daar hing, genageld aan het kruis, als een vrucht van mijn schulden en zonden. Hoe het mijn zonden waren die het bloed langs Zijn gezegend lichaam deed lopen en Hij ook van God de Vader verlaten was. Hoe Hij uit enkel liefde tot Zijn volk, al de vloek op Zich genomen had om hen te verlossen van onder de eeuwige vloek en toorn. Zijn alles doorstralend oog deed Hij op mij nederdalen, waarop ik als dood aan Zijn voeten viel. Toen heb ik ervaren wat het is, het wraakzwaard van de Goddelijke gerechtigheid boven mij uitgetrokken, een heilig God boven mij en een geopende afgrond onder mij, waarin ik voor eeuwig dacht te verzinken. Een veroordeelde consciëntie in mij en een beschuldigende vijand rondom mij.

Daar lag ik onder het recht Gods en moest mijn doodvonnis ondertekenen. Daar lag ik onder al de vloeken van de wet en was des doods schuldig, want de wet eist voldoening. Aan de Goddelijke gerechtigheid moeten we voldoen, door onszelf of door een ander. Toen ik zo voor de rechtbank Gods stond (want de rechtvaardigmaking gaat buiten de mens om, daar het een gerichtshandeling is tussen de Goddelijke Personen, waarbij eerst met God de Vader als Rechter afgehandeld moet worden) kreeg ik mijn hoofd op het blok te leggen en dacht niet anders dan voor eeuwig om te komen.

Toen trad Christus bij de Vader in als Borg en Middelaar, om de totale schuld die ik gemaakt had te voldoen. Maar toen ik daar als een dood- en doemwaardige stond, klonk het bevel uit de mond van de Rechter: "*Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.*"

O, eeuwig wonder van vrije genade, daar werd het vertoornd oog van God als Rechter veranderd en zag ik een verzoend God en Vader in Christus. Daar viel het zondepak dat mij zolang gedrukt had van mijn schouders. Hier mocht ik Bunyan verstaan, die uitriep:

*Wat plaats is dit, wat plaats is dit?
Hier heeft mijn druk een end;
Hier is 't begin van 't heilsbezit,
Waarnaar mijn ziel zich wendt.*

Ik zag achter mij om, door de heerlijke verlichting die ik voelde, maar ik zag geen zonde en ellende meer. O, wat kon ik hartelijk met de dichter uitroepen:

*Mijn zonden al en zonder tal,
Zijn goediglijk vergeven.
Ik heb de eeuwige dood verdiend,
Hij schonk mij 't eeuwig leven.*

Wie is in staat te verklaren: God in God verzoend, God mijn Vader om Christus wil en ik Zijn kind. Vrede met de dieren des velds en vrede met de vogelen des hemels en met het kruid der aarde. Ik huppelde met David voor de ark. Het was: "*Vrede op aarde, in de mensen een welbehagen.*"

Wat zag ik nu met geheel andere ogen het gras in de wei. Elk sprietje beladen en gebogen met een druppel dauw, elk op zijn wijze zijn Schepper groot maken. Het was een vrede Gods, die harten en zinnen bewaard in Christus Jezus. Dit is boven het bereik van vlees en bloed.

Het was mij of ik nooit zonde gedaan had en meende van deugd tot deugd en van kracht tot kracht voort te gaan. Ik mocht drie dagen met Israël zingen van de wegen des Heeren en wist toen niet dat er nog 42 legerplaatsen waren voor men in Kanaän kwam. Ik moest de woestijn nog in.

De derde dag na deze gebeurtenis, was ik achter de schuur werkzaam en daar viel mij een zondige gedachte in. Wat schrok ik van mijzelf, gedacht nooit meer te zullen zondigen. Wat smartte dit mij opnieuw, tegen zo een goedgevend God te gaan zondigen. Want dat ik de dood verdiend had, kon ik volkomen goedkeuren, maar opnieuw tegen zo een goedertieren God te gaan zondigen, dat kon ik niet dragen.

Mijn leven was dan enige tijd in de zoete gewaarwording, die ik had mogen proeven en smaken. Het tichelstenen maken was mij nu ontnomen, maar nu moest ik van giften gaan leven en ondervond dat het mij niet beter ging dan het volk van Israël in de woestijn. De Heere bleef echter Dezelfde.

Eens, toen ik in droeve omstandigheden verkeerde in de winter, had ik de volgende ervaring. Ik was toen al gehuwd met uw lieve moeder. Voor ik haar huwde, vroeg ik de Heere, indien het niet in Zijn gunst was, het dan alles maar te verbreken, want ik wilde liever een vrouw missen, dan de Heere verliezen. Ik heb echter mogen ervaren, dat het in Gods gunst is geweest. Ze is mij steeds een zorgdragende vrouw geweest. Daar ik altijd grote vrees had om arm te worden en niet een ieder het zijne te kunnen geven (hoewel de Heere mij hierin scherp geoefend heeft, zodat ik wel nauwelijks geld of leeftocht bezat), kwam de Heere mij te bepalen bij hetgeen Hij mij geschonken had en of ik nu wel niet liever terug naar de wereld wilde keren.

O! wat zonk mijn ziel laag weg en riep uit, dat ik liever aarde met de wormen wilde eten, als ik mijn lieve Koning maar hebben mocht. De wereld was mij geen speldekop waard. De Heere kwam toen die storm te verbieden, maar ik leerde hieruit dat bespreken en beleven twee onderscheidene zaken zijn.

Op een andere tijd ging ik naar mijn werk en liep in overdenking, toen de Heere krachtig met deze woorden overkwam: "*Ik, Ik ben het, die uw overtreding uitdelg, om Mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet.*" O, wat zonk ik laag voor de Heere weg en was haast niet in staat om mijn werk te doen. Ik mocht met Maria aan Jezus' voeten zitten en met mijn tranen dezelve nat maken.

Op een andere tijd naar mijn werk gaande, wilde de Heere mij een Elim geven. O, wie is een God gelijk Hij? De mond des Heere sprak deze woorden: "*Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uw ijdel wandel, die u van de vaderen overgeleverd is. Maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.*"

Wat ik toen mocht proeven en smaken, kan ik niet verklaren; daar zal de eeuwigheid toe nodig zijn. Ik heb er iets van mogen verstaan met Noach, dat hij met God wandelde. De hele morgen was ik bijna niet in staat mijn werk te doen en smolt maar weg in een vloed van tranen. Toen heb ik ook gevoeld, dat ons lichaam niet bestand is voor de hemel. Ik mocht in Christus Jezus zijn; "*Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbij gegaan, zie, het is alles nieuw geworden.*"

Op een andere tijd zat ik eens in het boekje te lezen, met die samenspraken in, ik meen van Hoevenaar. Toen werd ik met de Bruid uit het Hooglied in de binnenkamer geleid, met deze woorden: "*Gij hebt Mij het hart genomen, Mijn zuster, o bruid; gij hebt Mij het hart genomen, met één van uw ogen, met één keten van uw hals.*" Ik lag plat op de vloer in verwondering en mocht toen leren, als de Heere iets in het bijzonder geeft, men dan de ganse kerk meekrijgt.

Jezus laat Zich nemen door het geloof wat door de liefde werkt; twee weldaden die Hij eerst moet schenken. Ik zou de gehele bekommerde kerk wel hebben willen toeroepen: "... zo Hij vertoeft, verbeid Hem, want Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven."

Maar, daar hier geleerd moet worden door geloof te leven en niet bij gevoel van genot, zo moest ik ook deze legerplaats verlaten. Zo moet het kind Gods weer naar een andere legerplaats heenreizen. Ook moet het nieuwe leven gedurig nieuw voedsel hebben.

In die tijd was ds. Roelofsen in Goes gekomen aan wie ik mij zeer gebonden voelde. Toen het tijd was om het Heilig Avondmaal te houden, mocht ik ook met onze geliefde vrouw Melse en anderen van 's Heeren kinderen aanzitten. Toen was het dat de leraar mij bij het toereiken van het brood toesprak, en zeide: "*En Jezus antwoordende zeide: Zijn niet tien gereinigd geworden? En waar zijn de negen? Zijn er geen gevonden die wederkeren om Gode eer te geven, dan deze vreemdeling?*" O, wat zonk ik in verwondering weg! Ik mocht aan de voeten van Jezus zitten en van mijn melaatsheid gereinigd aanzitten en Jezus mij dienende.

Op zekere avond in de week sprak de leraar over deze woorden: "*Geef voor ulieden de vrijsteden, waarvan Ik tot ulieden gesproken heb door den dienst van Mozes.*" Hij ontvouwde de betekenis van de namen der vrijsteden, gepast naar de toestand van ellendige doodslagers. Hij doelde erop, dat wanneer de schuldige binnen de poorten der vrijstad was, hij nog voor het gericht moest verschijnen. Hoe de boeken werden geopend en hij na gedaan onderzoek werd schuldig- of vrijverklaard. Het geestelijk overbrengende, sprak hij dat het wel kan zijn dat de schuld van de ziel bedekt is, maar dat de Rechter had gezwegen. Dat is de legering of ervaring van vele zielen: *Wel met de Rechter in aanraking geweest maar niet de vrijbrief of de kwitantie ontvangen.* Zo lopen ze met een breuk in het hart.

De Heere beliefdde deze woorden ook te gebruiken tot bekering van een tachtigjarige oude man. Zou voor Hem iets te wonderlijk zijn?

Zo was het ook, dat door het bedanken van een diaken, de stemmen op mij werden uitgebracht en ik van de Heere beliefdde te weten, of ik het al of niet zou aannemen.

Toen ik het onder mijn werk voor de Heere neerlegde, kwam die vraag in mijn ziel: "Toen Ik u uit de dood in het leven overbracht, had gij toen enig uitbeding?" Ik zeide: "Neen, Heere!" Daarop volgde deze vraag: "Had Ik die last toen op uw schouder gelegd die Ik er nu op leg, zoudt gij dan enig uitbeding gehad hebben?" Ik moest weer zeggen: "Neen, Heere!"

Want waarlijk had ik toen wel dominee willen worden, om te vertellen dat God goed is voor een slecht mens.

Toen dacht ik niet, dat de Heere nog meer voor mij te doen had.

Toen ik de gemeente als zodanig vijf jaar gediend had, n.l. van 1914, was het op zekere zondagmorgen dat de beide ouderlingen ongesteld waren, waar wij niets van wisten. Toen werd ik ongedacht geroepen om voor te gaan. Vol vrees ging ik op, zuchtende of die grote Voorbidder mij ondersteunen wilde. En Hij, Die zegt: "... *uwe vrucht is uit Mij gevonden*", wilde mij kennelijk ondersteunen en bijstaan. Ik moest toen driemaal voorgaan.

Korte tijd daarna riep de gemeente mij om haar te dienen als ouderling. Ik moest het de Heere voorleggen, maar Hij zweeg. Ik moest bedanken, maar ik moest 's Heeren tijd afwachten. Opnieuw werd ik gekozen, ik bracht het bij dagen en nachten voor de Heere, maar Hij hield Zich nog verborgen.

Voor de derde maal werd ik gekozen. O, wat heb ik toen de Heere gesmeekt om het van Hem te mogen weten wat te doen.

Toen ik op mijn werk Hem kreeg te vragen mij een antwoord te geven, werd ik bepaald bij de apostel Paulus, die aan de gemeente van Korinthe schreef: *"Dit is de derde maal dat ik tot u kom, in de mond van twee of drie getuigen zal alle woord bestaan."*

Ik werd overgebogen om dit gewichtige ambt aan te nemen; en Gods grote Naam zij gedankt, Hij heeft mij nog nooit beschaamd doen staan. Hoewel ik dikwijls moet optrekken met vreze in het hart wat er nog van worden zal.

Tot op deze dag ben ik echter, door Zijn genade, wat ik ben. Maar de Heere, Die in de donkerheid woont en wandelt, had een andere les voor mij om te leren, hoewel ik Hem dat recht lang genoeg, tot mijn smart, betwist heb.

Toen de Heere er mij onder bracht, heb ik mogen leren om er "amen" op te zeggen.

3. Overlijden van VAN ZWEDEN, door ds. Jan van Zweden

Ds. Jan van Zweden was een zoon van de zuster van Joh. van Zweden. Zij stierf ca. 1938. Het echtpaar verhuisde naar Amerika.

Jan, een zoon van Joh. van Zweden, vertrok ook naar Amerika en stierf ca. 1945.

Ds. Jan van Zweden leefde van 1888-1979

Ds. Jan van Zweden was redacteur van de Hollandse editie van "De Banier der Waarheid", een kerkelijk blad in Amerika.

Rock Valley, Iowa 13 Maart 1953.

Geachte lezers van de Banier der Waarheid.

Het is nog niet vele jaren geleden dat er menige brief van mijn Godvrezende oom, Johannes van Zweden, ouderling der Gereformeerde Gemeente te Goes, geplaatst werd in ons kerkelijk blad. Zoals menigeen getuigde werden deze brieven met aangenaamheid en niet zonder vrucht gelezen. Uit gevoel van nederigheid, nietigheid en onwaardigheid, verzocht hij zelf om niet meer van de brieven te plaatsen in een publiek blad. Nu dat is te begrijpen. De brieven waren ook niet mee zoveel als voordien, daar de zwakheden des ouderdoms werden gevoeld.

Onze oom en geliefde broeder in den Heere is thans niet meer op aarde. Op 6 Februari was het zijn sterfdag, zijn kroon- en hemelvaartsdag. Toen mocht hij de reisstaf neerleggen en ingaan in de vreugde zijns Heeren.

Wij zijn er van overtuigd dat de lezers wel een en ander begeren te lezen aangaande zijn heengaan en begrafenis. Aan de begeerte zullen wij trachten in het kort te voldoen.

Op 16 December 1952, schreef onze oom ons zijn laatste brief, waaruit blijkt dat de strijd nog voortduurde, maar waarin blijkt dat hij niet begeven noch verlaten werd door Zijn getrouwe Bonds-God.

Daarin schreef hij o.m. het volgende:

... We zagen uit uw schrijven, dat de bestrijdingen en aanvallen des vijands veel en menigvuldig zijn, en niet het minst van het inwonend verderf. Maar dan wordt de ziel weer wel eens lieflijk omhelsd. Dan moeten de vijanden weer eens wijken. U zult ook ondervinden dat na genoten verkwikking, weer nieuwe aanvallen te vrachten zijn. Zolang wij hier zijn op des vijands bodem laat de vijand niet los. Dan komt hij als een engel des lichts en dan ook wel als een briesende leeuw. En dat zal zo wel blijven tot het einde toe. En met eerbied gezegd, wij kunnen niet zonder kruis, want dan vallen we de wereld toe en de Heere houdt Zijn lieve Geest in. Het is mij wel eens een wonder dat de Heere mij niet aan mijzelf overlaat. Hij is de getrouwe en onveranderlijke. Hoe groot is Zijn onveranderlijke liefde!

En als de Heere dan weer eens afdaalt en ik mag eens terugzien waar en wanneer Hij met mij begonnen is; hoe Hij reeds in mijn prille jeugd op mij neerzag, bewaarde en verzorgde, en op 17 jarige leeftijd mij tegenkwam en staande hield, zodat ik de wapens neer moest leggen, O! dan ween ik zieletranen van verwondering en blijdschap. Dan val ik er weer eens buiten, en moet ik mij verfoeien vanwege het afmaken voor den Heere, opdat Hij de ere zal ontvangen.

De lieve Koning heeft het beloofd: "Ik zal u niet begeven en zal u niet verlaten", en dat mag ik ondervinden tot op dezen dag, maar ik heb het geloof niet in eigen handen.

Bunjan zegt zo lief, toen de Koning in de stad mensenziel kwam, toen vierde men feest, en toen de Koning Zijn vertrek nam vierde men nog feest, maar de Koning was niet meer in de stad. En zo gaat het steeds, in de weldaden opgaan en de Weldoener vergeten. En zo werd ik onlangs nog eens bepaald bij de Bruid die ook dien weg opging. Zij was tot God bekeerd, met God verzoend en verlost, maar ze ging op het bed van zorgeloosheid liggen, en ofschoon de Bruidegom klopte, ze had haar rok uitgetogen en hare voeten gewassen. Maar toen ze gewaar werd dat haar lieve Bruidegom doorgedaan was, moest ze het bed uit en de straat op en kreeg nog slaag ook. Maar toen Die Levensvorst wederkwam en ze Hem door het geloof weer aan zag komen, riep ze in

blijde verwachting uit: "Dat is de stem mijns Liefsten; ziet Hem, Hij komt, springende op de bergen, huppelende op de heuvelen!" O gelukkige duurgekochte Bruid, voor wie de Bruidegom al de schuld betaalde en een eeuwige gerechtigheid verwierf! Zo stap ik met mijn kruis, zo zachtjes aan naar Huis.

Van huis kan ik niet meer. Drie maanden geleden heb ik voor het laatst gelezen. Vaak mag ik leraars en van Gods lieve volk ontvangen. En ook komt die lieve Koning nog wel eens in. Ach, waren Zijn bezoeken maar meer!

En zo gaan we de Kerstdagen weer tegemoet. Straks is het: Vrede op aarde, in den mensen een welbehagen. De Heere mocht er ons saam iets van schenken.

Ook stuur ik u de laatste brief die ik van uw lieve Moeder ontvangen heb. Ruim 40 jaar had ik briefwisseling met haar, en hoewel ik steeds over mijn harde hart moet klagen, zo sprong mijn ingewand op bij het herlezen. Ik weende zieletranen vanwege de betrekking, en riep uit: *Heere, hoe lang nog, eer ik met haar Uw naam eeuwig zal groot maken*. De vijand moest weer wijken, die mij zo kwelt en zegt: *Dat ik de lantaarn op mijn rug draag, en zelf in den donker moet zitten*, enz.

En als u deze ontvangt, zal het Nieuwe Jaar weer voor ons liggen. De Heere zegene u saam, want lieve Neef, de tijd kort ook voor u op. En zijt hiermede gegroet met de uwen, en alle wandelaars naar Sion.

J. van Zweden en Dochter.

Op 8 Januari schreef zijn dochter ons dat Vader de laatste weken merkbaar minder geworden was en nu niet meer in staat was persoonlijk te schrijven. Volgens dokters zeggen was het hart zwak, en dan is het einde meestal niet ver. Namens hem moest ze schrijver, dat hij verlangend uitzag verlost te worden van de zonde. Dat zijn werk hier was afgelopen. Ze wenste Vader nog wat te houden, doch mocht en kon hem niet de rust misgunnen die overblijft voor het volk van God.

Nu volgt een en ander over zijn sterven en begraven, zoals het door een dochter van mijn Oom werd toegezonden.

"Onze lieve vader had den nacht van 22 Januari een lichte beroerte en is daarna niet meer van het bed geweest. Voor zichzelf lag hij steeds makkelijk en was zeer verlangend naar het einde van de aardse reis. Toen wij vroegen of hij nu los was van de gemeente en ook van ons, antwoordde hij bevestigend.

De weken hiervoor mocht hij heel veel bezoek hebben, waaronder velen van Gods volk. Ook Ds. Van Dam bezocht hem, en wie Vader vertelde hoe de satan hem nog steeds kwam aan te vallen, maar hij moest uitroepen: 'Hoe het gaan zal weet ik niet, of ik nu ga met een Elias wagen of met de nachtschuit: Ik ga naar huis.' Daarop moest de satan wijken.

Het was groot hem te horen getuigen van de goedheid Gods. De laatste veertien nachten bleven mijn zuster Keetje en ik bij hem op. Ik was gekomen om vader te helpen verzorgen. Des nachts hoorden we hem zeggen: *Kom Heere Jezus, kom haastelijk!* Een andere keer de verzuchting: *o Heere, hoe lang nog!*

Op zijn verzoek zongen wij ook nog eens het eerste vers van Psalm 42. Dikwijls was hij nog bezig met de preek die we hem mochten voorlezen.

Zondag 18 Jan.

Een leerrede van Ds. Fransen, de brief aan Filadelfia. De laatste woorden die ik voorlas waren, wat de verheerlijkte Immanuël, Die in het midden van de gouden kandelaren

wandelt, aan Zijn verdrukte volk belooft. Eenmaal scheen dat alsof vader daar reeds iets van mocht zien. We zagen hem plotseling naar omhoog blikken met een verheerlijkte uitdrukking in de ogen.

Zo kwam 6 Februari.

Ds. Dieleman kwam nog even, doch de doodslaap was toen ingetreden. Vader reageerde niet meer toen dominee een gebed deed. Zo, alsof hij sliep, werd het elf uur en hoorden we de laatste zucht. Onze lieve vader was voor altijd ingeslapen alhier.

Het drong tot ons door hoe nu de priester uit ons huis wegging. Nooit heeft vader opgehouden ons te vermanen. Zelfs tijdens z'n ziekte hield hij ons voor hoe nodig het was bekeerd te worden.

De 11de Februari. werd Vader begraven. De 21ste zou hij 90 jaar zijn geworden.

Ds. Dieleman leidde de dienst in de kerk. Hij sprak over de woorden: *"Want wij weten, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen."*

Hij gewaagde van de strijd die vader had doorgemaakt om los te worden van de gemeente, waarin hij verankerd lag. Maar dat tenslotte alles goed geworden was. Ds. liet zingen het 7de vers van Psalm 89. Ds. Rijksen sprak nog namens het Schoolbestuur. Het personeel en alle kinderen waren mede aanwezig.

Door de abnormale toestand in onze provincie moest alles vlug gaan. De lijkwagen moest onmiddellijk weer weg. Velen die er anders geweest zouden zijn, konden niet komen omdat zij betrokken waren bij de ramp. Anderen van buiten de provincie hadden geen verbinding, enz. Langs de massagraven op het kerkhof gaande trof het ons wat een groot voorrecht het was dat vader zo gewoon begraven mocht worden. Hij heeft **de ramp** niet meer beseft, zijn geest was toen al boven het stoffelijke uit. Toen hem gezegd werd, 3 Februari, door Koppejan, die hem de volgende dag van de ramp bezocht: Potappel uit Stavenisse is ook Boven, sloeg Vader de ogen op en zeide: *Potappel Boven! Is 't waar? Dan zullen wij niet veel schelen.*

Potappel was een oude vriend.

Wij waren dankbaar dat Vader dit alles niet meer heeft geweten, het was alles zo ontzettend en vader had het zo aan zien komen. Van Potappel hoorden wij dat hij de ramp ook had aangezegd den avond tevoren. Hij zelf werd onder zijn huisje bedolven toen het door 't watergeweld. instortte. Er zijn tot nu toe 1751 slachtoffers bekend. Velen worden nog vermist en liggen nog in het water.

Hier was het ook kritiek die Zondag. De dijk bij Kattendijke dreigde te breken. Gelukkig werden wij behoed en mocht vader vredig sterven in z'n huisje. Wij mochten hier de waarheid zien uit Psalm 37: *"Let op den vrome en ziet naar den oprechte, want het einde van dien man zal vrede zijn."*

Vader heeft de gemeente 6 jaar als diaken en 32 jaar als ouderling mogen dienen. Ds. Aangeenbrug uit Terneuzen schreef ons: *Uw vader was een man met grote genade en onderscheiden kennis. Wij missen hem heel erg, doch het is ons tot gróte troost dat vader nu daar is waarnaar hij zoo zeer verlangde, enz.*

Ziet daar lezers, u een en ander meegedeeld aangaande een nuttige voorganger in Gods kerk. Een vruchtbare boom in geloofsvereniging met Christus en hoe hij op Gods tijd werd overgeplant in het hemels Paradijs. Wij zullen dezen brief eindigen met de veelzeggende woorden uit Jesaja 57: *"De rechtvaardige komt om, en er is niemand, die het ter harte neemt; en de weldadige lieden worden weggeraapt, zonder dat er iemand*

op let, dat de rechtvaardige weggeraapt wordt voor het kwaad. Hij zal ingaan in den vrede; zij zullen rusten op hun slaapsteden, een iegelijk die in zijn oprechtheid gewandeld heeft."

Zijt allen gegroet en dat Israëls God Zich mocht ontfermen over ons en onze kinderen in. deze donkere tijden.

Uw dienstwillige dienaar en vriend,
Ds. J. van Zweden

(Overgenomen uit de "Banier der Waarheid" van Mei 1953)